

İslam Konfransı Təşkilatı Azərbaycan potensialından istifadə edərək, həm ümumbəşəri proseslərdə iştirak edir, həm də islam ölkələrinə məxsus spesifik problemlərin həll olunmasına çalışır. Eyni zamanda, o, islam dövlətləri ilə qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması baxımından da, İKT və onun toplantılarını əlverişli fürsət kimi dəyərləndirir: "Bizim belə əlaqələrə ehtiyacımız var. Çünki Azərbaycanı bütün dünyada tanımaq üçün və Azərbaycanın indiki vəziyyətini bütün dünyaya aşkar etmək üçün hələ çox işlər görmək lazımdır. Daxilimizdə bəziləri belə hesab edirlər ki, həyatımızı, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü məsələsini çoxları elə bizim kimi bilir. Amma əslində, belə deyildir. Məna məlumdur və mən bir çox ölkələrdə olarkən, siz də müşahidə etmişiniz ki, respublikamızın başına gələn bəlaları çox yerlərdə ya bilmirlər, ya da onun nə qədər dərin, ümumdünya təhlükəsizliyi üçün, xüsusən, Azərbaycanın bu günü və gələcəyi üçün təhlükəli olduğunu dərk edə bilmirlər".

Ona görə də, o, İKT-nin yaratdığı imkanlardan istifadə etməyə, islam ölkələrinin başçıları ilə ikitərəfli görüşlər keçirməyə çalışırdı. Ulu Öndər Heydər Əliyev ikitərəfli görüşlərin Azərbaycan Respublikasının həmin ölkələrlə iqtisadi əlaqələrinin də yaranması və inkişaf etməsi baxımından, mühüm əhəmiyyəti olduğunu vurğulayırdı. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normaları, sülh yolu ilə həllinə çalışan milli lider bu istiqamətdə islam dünyasının imkanlarından da istifadə etməyi lazım bilirdi. O, həm İKT rəhbərləri, həm də islam ölkələrinin liderləri ilə çoxtərəfli və ikitərəfli görüşlərində Ermənistanın işğalçılıq siyasəti və onun nəticələri haqqında məlumatlar verir, onları bu məsələyə münasibətdə daha prinsipial mövqə nümayiş etdirməyə çağırırdı. Bu zaman islam həmrəyliyinə sözdə deyil, əməldə nail olmağı təklif edirdi. Bəzi hallarda, o, islam dövlətlərindən gözləntilərini açıq şəkildə ifadə etməkdən də çəkinmədi. Məsələn, 1994-cü ilin iyul ayında Səudiyyə Ərəbistanına səfəri zamanı bir jurnalistin: "Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı müharibə neçə ildir davam edir? Bu müddətdə islam dünyasından nə kimi kömək görmü-sünüz?" sualına Heydər Əliyev cavab vermişdi ki, az-çox kömək görmüşük. Ancaq qeyri-islam dövlətlərinin Ermənistanı etdikləri yardım qədər islam dövlətləri Azərbaycana kömək göstərsəydilər, biz erməni silahlı qüvvələrini ərazimizdən çoxdan qovaraq, torpaqlarımızı azad etmişdik. Səudiyyə Ərəbistanına səfəri zamanı İKT-nin baş katibini əvəz edən Osman Notari ilə görüşündə Azərbaycanla İKT arasında əlaqələrin genişləndirilməsi, ölkəmizin qarşısında duran problemlərin həllində təşkilatın imkanlarından daha səmərəli istifadə olunması barədə fikir mübadiləsi aparıldı. Həmin görüşdə Azərbaycan dövlətinin başçısı İKT-dən gözləntilərini də dilə gətirərək demişdi ki, İKT dünyanın nüfuzlu təşkilatlarından biridir və sizin dediyiniz kimi, o, islam ölkələrinin bütün problemləri ilə yaxından tanış olmağa çalışır... İKT-nin üzvü olan ölkələr arasında Azərbaycan qədər çətin vəziyyətdə olanı yoxdur. Azərbaycan islam ölkəsidir, İslam dini hazırda burada özünə layiqli yer tutur. Ermənistan isə qeyri-islam ölkəsidir və dünyanın qeyri-islam olan böyük dövlətlərinin köməyi nəticəsində, o, respublikamızı belə çətin bəlalara salıb.

İKT və islam ölkələri Azərbaycana yaxından kömək göstərməli, respublikanın çətin vəziyyətdən çıxması üçün yollar axtarmalıdır. Həmin ilin noyabrında Prezident Heydər Əliyevin İKT Baş katibi Həmid əl-Qabidlə Bakıda keçirdiyi görüşlər və apardığı danışıqlar respublikamızla qurum arasındakı əlaqələri fəallaşdırmaqla yanaşı, Ermənistan-Azərbaycan

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin, ilk dəfə olaraq, İKT-nin BMT ilə əməkdaşlığı üzrə problemlər siyahısına salınmasına səbəb oldu. Münaqişənin həlli yollarının dünya səviyyəsində araşdırılması baxımından, bu məsələ mühüm əhəmiyyət kəsb etdi. 1994-cü ilin dekabrında Prezident Heydər Əliyev İKT-yə üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarından VII konfransında iştirak etdi. Bu, Azərbaycanın dövlət başçısının İKT-nin ali məclisində ilk iştirakı idi. Zirvə toplantısı dekabrın 13-dən 15-dək Kasablanka şəhərində (Mərakeş) keçirilirdi. Heydər Əliyevin Zirvə toplantısındakı dərin məzmunlu nitqi iştirakçılar arasında böyük rezonans doğurdu, toplantı tərəfindən Ermənistanın təcavüzünü pisləyən qətnamələrin qəbul olunmasında həlledici rol oynadı. Zirvə toplantısında çıxışında Ulu Öndər Heydər Əliyev göstərdi ki, biz haqlı olaraq, fəxr edə bilirik ki, islam dünyası ümumbəşəri sivilizasiyaya öz layiqli töhfəsini vermişdir və neçə əsrdir ki, onun mənəvi inkişafına və təkmilləşdirilməsinə kömək edir. Bu gün dünyada mürəkkəb və ziddiyətli proseslər getməkdədir: viranedici qlobal müharibənin qarşısının alınması, dünyanın təhlükəsizliyinin

mühüm geosiyasi mövqeyinə diqqət cəlb edərək, onun miladın yedinci əsrindən islam dünyasının bir hissəsini təşkil ediyini, Avropa ilə Asiya arasında, Qafqaz ilə Yaxın Şərq arasında mühüm coğrafi-siyasi məkanda yerləşdiyini, müxtəlif sivilizasiyalar arasında körpü rolunu oynadığını göstərmişdir. Sonra o, bütün dünya ictimaiyyətinin diqqətini Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü məsələsinə cəlb edərək, göstərmişdir ki, bu təcavüz nəticəsində, Azərbaycan ərazisinin 20 faizindən çoxu işğal edilmişdir. Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Respublikasında işğal etdikləri Dağlıq Qarabağ regionunda və ona bitişik yeddi digər rayonda 16 qədim mədəniyyət abidəsi məhv edilmiş, bütün məscidlər dağıdılmış, müsəlman məzarları təhqir olunmuş, Qurani-Kərimin nüsxələri yandırılmışdır. Ən qədim müsəlman sivilizasiyasının bütün izləri yer üzündən silinir. Mənim həmvətənlərimin 20 min nəfərindən çoxu öldürülmüş, təqribən, 100 min nəfəri yaralanmış və şikəst olmuş, bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma yurdundan qovulmuş, onların evləri viran edilmiş və yandırılmışdır... Münaqişənin tamamilə aradan qaldırılması

İslam Konfransı Təşkilatı və Azərbaycan həqiqətləri

yeni təməlinin qoyulması kimi müsbət meyillər regional münaqişələrin artması ilə, yirtici millətçiliklə və dövrün başqa bəlaları ilə qarşılaşır. Bizim ölkələrimiz bu proseslərin qaynığındadır və biz beynəlxalq təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə, sülh və tərəqqi qüvvələrinin qələbəsinə layiqli yardım etməliyik, öz səylərimizi göstərməliyik. Bunun naminə biz müsəlman ölkələrinin inkişafına mane olan əngəlləri aradan qaldırmaqla, bir-birimizə yardım əli uzatmalıyıq, parçalanmanın və təklənmənin qarşısını almalıyıq, daha düşmüş qardaşlarımıza birlikdə kömək etməliyik, qanlı müharibələrin və silahlı münaqişələrin alovunu söndürməliyik.

Biz fəxr edə bilirik ki, İslam Konfransı Təşkilatı da, məhz bu nəcib məqsədlərə xidmət edir. İKT-nin dünya siyasətində mühüm amilə çevrildiyini vurğulayan Azərbaycan Prezidenti islam dünyasının və İKT-nin nəhəng potensialından hələ heç də tam, istənilən səviyyədə istifadə olunmadığını diqqətə çatdıraraq, islam ölkələrini həm öz xalqlarının, həm də bütün dünyanın tərəqqisi işində daha sanballı və daha təsirli rol oynamağa çağırırdı. Çıxışında Heydər Əliyev Azərbaycanın

üçün ermənilərin bütün silahlı birləşmələrinin işğal edilmiş Azərbaycan ərazilərindən çıxarılmasını, qaçqınların doğma yurdlarına qaytarılmasını, Azərbaycanın bütün ərazisi üzərində onun suveren hüquqlarının bərpə edilməsini nəzərdə tutan siyasi saziş bağlanmalıdır. Lakin Ermənistan Respublikası işğal olunmuş ərazilərin azad edilməsinə dair Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrini yerinə yetirməkdən boyun qaçırır. Sülhə nail olmaq üçün beynəlxalq həmrəyliyin, təcavüzkar beynəlxalq səviyyədə təzyiq göstərilməsinin çox böyük əhəmiyyətinin olduğunu göstərən Heydər Əliyev İKT və onun hər bir üzvünü Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyü uğrunda ədalətli mübarizəsinə tərəfdar çıxmağı, Ermənistanı təzyiq göstərməyə çağırırdı.

Bütün dünyada sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasında İKT üzvü olan dövlətlərin rolunun artırılmasına tərəfdar olduğunu bildiren Azərbaycan dövlətinin başçısı Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünü, əslində, müsəlman dünyasına edilən təcavüz kimi qiymətləndirirdi. Səfər zamanı Azərbaycan Prezidenti bir sıra ölkələrin (Türkiyə, Mi-

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu**

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

sir, Küveyt, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, İordaniya, Pakistan, İran, Səudiyyə Ərəbistanı, Malayziya, Brunei, Fələstin, Maldiv Adaları və s.) dövlət və hökumət başçıları, xarici işlər nazirləri ilə ikitərəfli görüşlər keçirdi. Bu görüşlər Azərbaycanla müxtəlif müsəlman ölkələri arasındakı əlaqələrin inkişafına və genişlənməsinə təkan verdi. Zirvə konfransı, bilavasitə Azərbaycanla bağlı iki qətnamə qəbul etdi. Birinci qətnamədə Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü 52 müsəlman dövləti tərəfindən pislənir, Ermənistan silahlı qüvvələrinin, Şuşa və Laçın da daxil olmaqla, işğal edilmiş bütün Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb olunurdu.

Konfransın qəbul etdiyi ikinci qətnamə İKT-yə üzv ölkələri, islam təsisatlarını və beynəlxalq təşkilatları təcavüzə məruz qalmış, bir milyondan artıq qaçqını və məcburi köçkünü olan Azərbaycana iqtisadi və humanitar yardım göstərməyə çağırırdı. Əlbəttə, İKT kimi nüfuzlu beynəlxalq təşkilatda Azərbaycanın xeyrinə iki qətnamənin qəbul olunması, heç də asan olmamışdı. Ermənistan rəsmi və qeyri-rəsmi kanallardan istifadə edərək, islam dövlətlərinin sammitində onun əleyhinə

sənədin qəbul edilməsinə səy göstərərək, buna nail olmamışdı. Ermənistanın başqa zirvə toplantısında iştirak edən dövlətlərdən biri də Azərbaycanın haqlı mövqeyini müdafiə etməkdə tərəddüd edirdi. Bunu Heydər Əliyev Bakı Aeroportunda jurnalistlərlə görüşündə bildirmişdi: "Hazırlıq zamanı bu qətnamələrin başa gəlməsi asan olmamışdır. Maneçilik törədən amillər də, hətta maneçilik göstərən dövlət də olmuşdur. Bildiyiniz kimi, belə beynəlxalq toplantılarda qərar konsensus əsasında qəbul edilir. Konsensus olmadıqda, yəni dövlətlərdən birinin razılığı olmasa, qərar qəbul edilməyə bilər. Belə bir dövlət vardı və o, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkar olması fikri ilə razılaşmırdı. Ona görə də, biz hazırlıq vaxtı keyfi iş apardıq. Biz Kasablankaya gəldikdə, bu qərarın müəyyən qədər təhlükə altında olduğunu gördükdə, fəaliyyətimizi daha da artırıdık. Xarici işlər nazirlərinin görüşündə bu məsələ müzakirə edildi və həmin maneələrin aradan qaldırılmasına nail ola bildik."

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru